

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL

FENT CARRENY

MARIA DE LA SALUT

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA
DE MALLORCA

PREMSA
CORONA

Número 57

ABRIL

Any 1991

Sumari

Editorial i Sumari.....	2
Memòria RAM: D. Miquel.....	3
Inventari de l'arxiu municipal de Maria de la Salut.....	4
Escoles Viatgeres.....	5
Viure sense nuclears.....	6
Assemblea ordinària de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.....	7
Trobada de la Premsa Forana amb el President Canyelles a Montission.....	7
Sa Xerradeta amb En Joan Mestre.....	8
III Certamen de Fotografia.....	11
Bullit de notícies.....	12
Demografia i Telèfons.....	14
El temps. Temps passat.....	15
Diumenge de Rams.....	16
Exposició a sa Capella Fonda.....	17
Agricultura Ecològica.....	18
Eleccions municipals.....	19
Poemes i gloses.....	20
Passatemps.....	21
Carrerany Esportiu.....	22
Feim Carrerany.....	24

Fotografies:

Magí Ferriol Bauçà

Onofre Sureda Ribas

Arxiu particular de l'amo en Joan Mestre

Arxiu Fent Carrerany

EDITORIAL

Vist des d'enfora, que és d'on es veu millor el conjunt, el poble de Maria bull. En un mes s'han generat tot un munt de notícies que han tengut a Maria o a mariers com a punt de referència. Fent un petit repàs ens trobam amb activitats que abracen els diferents aspectes de la vida d'un poble: cultura, esports, esdeveniments religiosos, lúdics, etc. Tot plegat dóna compte d'una activitat intensa i, tot s'ha de dir, productiva.

Començant per la referència que a la GRAN ENCICLOPEDIA DE MALLORCA es fa de la nostra associació i d'aquesta revista, tenim, entre d'altres, dues exposicions que a la CAPELLA FONDA - pintures de Jaume Falconer- i a la Casa de la Vila -3r Certamen de Fotografia Fent Carrerany- són difícilment trobables en un altre lloc de Mallorca. Aquest mes també s'ha presentat el llibre INVENTARI DE L'ARXIU MUNICIPAL DE MARIA DE LA SALUT de na Laura Marcús que ha de facilitar l'accés a qualsevol estudi que a partir d'ara es faci sobre el nostre poble. Un altre personatge il·lustre de Maria, l'amo en Xesc de Son Cloquis, va ser protagonista, també, de la vetlada en la qual el Grup Serra atorgà els seus Siurells de Plata.

La Processó dels Rams i la del Dijous Sant han conegut una revitalització que fa uns pocs anys ni sospitàvem, lluny dels convencionalismes i de la folklorització de determinades processons mallorquines.

Esportivament, tampoc no ens podem queixar, ja que els afeccionats a les motos, a les bicicletes i als escacs tenen motius a bastament per estar contents. La prova d'Enduro Pla de Mallorca que organitzà COP DE GAS va ser tot un èxit, així com la 1ª prova del Pla de Mallorca de Ciclisme, la primera etapa de la qual haurà tengut l'arribada al nostre poble. A més el Club d'Escacs de Maria segueix recollint els fruits d'una bona planificació, com ho demostra el títol que ha aconseguit en Jeroni Bergas com a Campió de Mallorca de 1ª Categoria.

Vet aquí, doncs, un poble que bull. La vitalitat d'un poble es mesura per la vitalitat dels seus habitants; i Maria demostra, dia a dia, que la seva gent és viva, ben viva, i que vol anar endavant, passi el que passi.

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magí Ferriol Bauçà

Pere Fons Pascual

Joan Gelabert i Mas

Jaume Mestre Llompart

Onofre Sureda Ribas

HAN PARTICIPAT EN AQUEST NÚMERO:

Enric Pozo Mas, Club Ciclista de Maria de la Salut, Jaume Santandreu, Comissió Promotora a les Illes-Viure sense nuclears i Núria Nogareda.

EDITA: Associació Cultural FENT CARRERANY, Sant Miquel, 11

07519 Maria de la Salut

IMPRIMEIX: Apostol y Civilizador. Petra

Nº DEPÓSIT LEGAL: PM-457/1986

La redacció de Fent Carrerany no es fa responsable de les opinions dels qui hi escriuen

MEMÒRIA R.A.M.

D. MIQUEL ESTADES, ES RECTOR.

Ara que ja duim més de mig any d'aquests records de ma infantesa per dins aquest poble pagès, vull fer notar, si és que ja no ho heu fet vosaltres, que molts d'ells envolten un mteix eix: l'església.

Als de la nostra generació ens ha tocat viure una part de la història en la qual l'església ha tingut una supremacia i un poder damunt nosaltres que sobreeixa per damunt el polític, almenys dins el camp educatiu. Així com hem anat creixent hem comprès que era el mateix poder, amb distint braços per a arribar per tot.

I el front de la nostra parròquia, des del meu naixement fins que vaig començar a treballar a l'escola, sempre hi tinguérem la mateixa persona, ES RECTOR per excel·lència: D. Miquel Estades Lladó.

Per a mi, fou una d'aquelles persones que, amb el pas del temps, es converteixen en un personatge mític, un heroi, una figura imborrable, del qual ens queden tots els valors positius, deixant-se de banda les seves debilitats, les seves baixeses humanes que, com qualsevol altra persona, devia tenir, passant a ser un model a seguir.

Fins i tot això fou la causa de que passàs tres anys de la meua jove vida enclaustrat al Santuari de Lluc, amb la intenció d'estudiar "de capellà". Detots els joves de Maria que començarem estudis religiosos en aquella època, just arribarem a port en Jaume Ribas i en Simó de Son Roig. Jo vaig arribar a "l'exclaustrament" amb l'arribada de l'adolescència i els primers amors.

D. Miquel no era gaire alt, amb una panxa bastant grossa, els cabells tallats molt curts, la cara ample i, enmig, un nas afavorit. Tenia un caminar ben viu, com si sempre frissàs. La seva veu, forta, segura.

Just una vegada el vaig veure sense sotana. El rector ens convidà a passar unes vacances amb ella la seva casa d'Esporles, d'on era natural. Aquesta estava situada a la sortida del poble en direcció cap a la Granja, vora el torrent, a la falda de la

muntanya. Des d'allí fèiem excursions per dins i per fora del poble. No record molt bé ni quants ni qui érem: d'entre ells en Pep des Forn, un Romera que vivia devora l'església,... Idò bé, un vespre, per dins la casa vérem a D. Miquel en camieta: la nostra sorpresa fou majúscula!

Na Bel, la seva germana, remolesta, vivia amb ell a la rectoria. Més d'una vegada, de molt jovenet, vaig pensar que era la seva dona. Una foto dels seus pares dins el seu despatx fou la resta de la seva família que vaig tenir l'honor de conèixer.

Fou el meu mestre, un bon mestre. M'ensenyava gramàtica i llatí. Assistia a classe a ca seva mentres preparava l'ingrés. No es queixà molt de mi, ja que crec que també em considerà un bon alumne. Anà creixent la confiança i em

movia per aquella casa com si fos ca meua.

Es veu que això de tenir coloms és cosa de rectors. D. Miquel tenia un colomer al corral, al qual vaig ajudar moltes vegades a netejar. Aquesta i altres petites feines ens feien estar més units.

El que més m'intranquilitzava era el haver-me de confessar amb ell. Si trobava altre confés, l'elegia. No m'agradava gens conviure amb un superior el qual coneix tots els teus secrets mitjançant la confessió: això encara el fa més superior, més poderós.

De les misses, el més destacable és la parsimònia amb què les deia: resultaven excessivament llargues. I dels sermons ("estimats germans") no en parlem. Els solia aprofitar per a queixar-se dels pocs do-

blers que deixaven els feligresos dins la bacinia i del molt que xerraven els ocupants dels bancs de darrera.

I com que estam en temps de Pasqua, no puc oblidar "els billets que ens donava per a poder menjar panades". Encara ara no entenc aquell muntatge, però crec que es pot recordar com una anècdota graciosa.

El meu padri, entre d'altres, li dedicà aquestes gloses:

Me contaren un exemple
no vaig dir que no ho cregués
que es capellans vertaders
i llavors es missioners
frases i tots es demés
per guanyar molts de doblers
han de tenir interès
i tenir sa gent contenta.

Pa i cireres vermelles
ja no hi ha menjar millor
diuen que es nostre rector
ni pren igual que un pastor
que aferra es ca a ses ovelles.

En acabar es mes de Març
entram en es mes d'Abril
i vostè ha de ser humil
i ha d'agafar un estil
de no fer es sermons llargs.

Perquè si fa es sermons llargs
al punt senten el borino:
"Estant a dins es casino
no els hi ve de quatre quarts".

Sa gent ha agafat un punt
que se creu que jo no ho vegí
Que tenen por que l'Església
no els hi caiga damunt.

Me conten qualche vegada
coses del senyor rector
perquè es bon predicador
aillarga molt es sermo
i de tant de sentir-lo
sa gent ja n'està cansada.

Magí Ferriol.

INVENTARI DE L'ARXIU MUNICIPAL DE MARIA DE LA SALUT

El passat dijous, dia 21 de Març, a les dotze del migdia, tingué lloc a la seu del Centre Coordinador de Biblioteques, a la Misericòrdia de Ciutat, la presentació del llibre "Inventari de l'Arxiu Municipal de Maria de la Salut".

A l'acte hi assistiren el Conseller de Cultura del CIM, Sr. Alfons Salgado, el Director del Centre Coordinador de Biblioteques, Sr. Francesc Riera, el regidor Magí Ferriol, en representació de l'Ajuntament de Maria de la Salut, Laura Marcús, autora de l'inventari i Bartomeu Pastor, autor de les notes històriques que precedeixen l'inventari.

El llibre, de 102 pàgines, comença amb una breu presentació per part de D. Alfons Salgado on diu: "Amb aquests llibres intentam aportar un grau més de sistematització de la Història de Mallorca, col·laborant així en una empresa comuna que és el coneixement del nostre patrimoni. En aquest cas classificant i donant llum als documents del poble de Maria de la Salut".

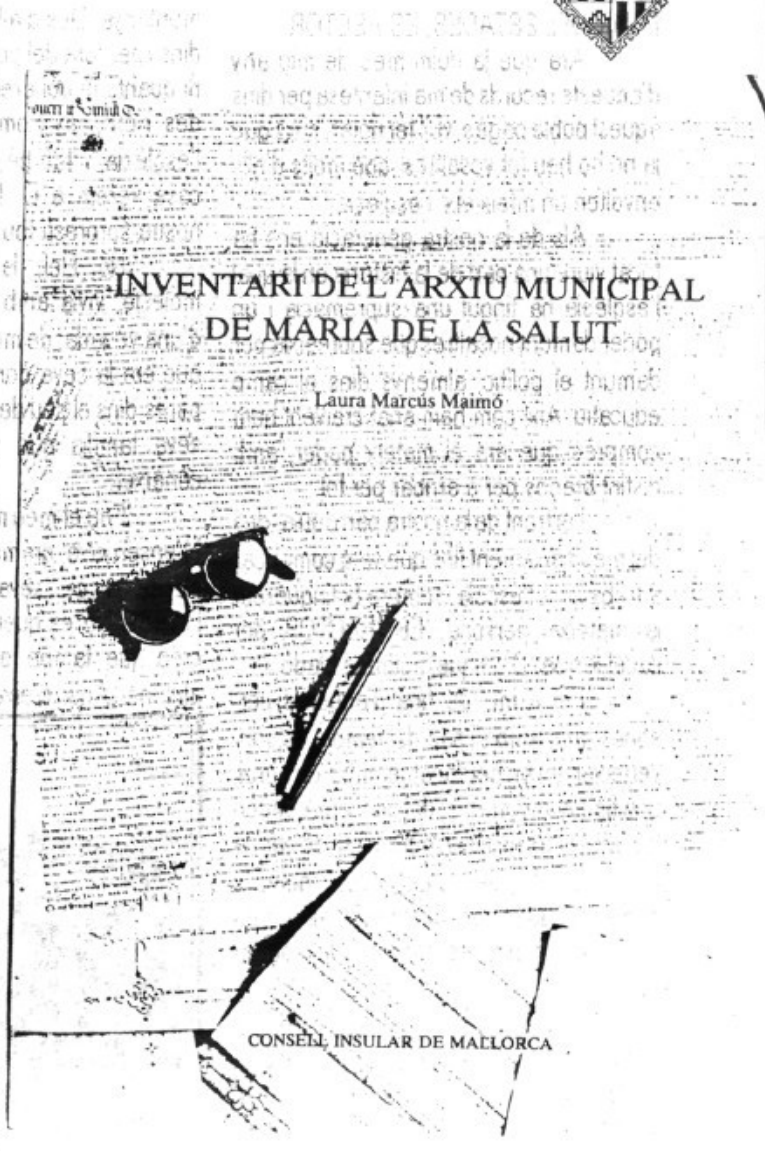
A continuació unes notes històriques de Bartomeu Pastor Sureda sobre l'evolució del municipi, una anàlisi demogràfica, economia i societat i l'estructura urbana.

Li segueix una introducció de l'autora de l'ordenació, Laura Marcús Maimó, on explica el procés i temporalització seguit, així com una descripció de l'arxiu. "Les tasques d'organització de l'arxiu municipal de Maria de la Salut s'iniciaren el mes d'Octubre de 1989, dintre el Pla d'Organització d'Arxius Municipals del Consell Insular de Mallorca, i varen concloure el mes de Març del 1990. L'arxiu es troba dins el mateix edifici de l'Ajuntament, ocupant una extensió d'uns 56 metres lineals i la documentació ha condicionat en 721 unitats d'instal·lació. La documentació es troba en bon estat de conservació. El document més antic és un llibre de clàvia de l'any 1729 i els més recents arriben fins a l'actualitat."

I, finalment, la part més extensa correspon al quadre de classificació amb un codi seguint les pautes d'organització d'arxius

INVENTARI DE L'ARXIU MUNICIPAL DE MARIA DE LA SALUT

Laura Marcús Maimó

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Publicacions del CONSELL INSULAR DE MALLORCA
Sèrie Arxius: Instruments de Descripció Documental
Director de la col·lecció: Francesc Riera Vayreda

MARCÚS MAIMÓ, Laura

Inventari de l'arxiu municipal de Maria de la Salut / Laura Marcús Maimó. — Palma de Mallorca : Consell Insular de Mallorca, 1991. — 102 p. ; 22 cm. — (Publicacions del Consell Insular de Mallorca. Sèrie Arxius : instruments de descripció documental ; 7)
Referències bibliogràfiques. Índex. — Inclou: Notes històriques / Bartomeu Pastor Sureda
ISBN 84-87389-50-3
DL PM. 145-1991

I. Arxiu Municipal de Maria de la Salut - Inventaris
I. Mallorca. Consell Insular II. Títol III. Col·lecció
930.25 (467.51 Maria de la Salut)

municipals elaborades per l'equip tècnic del Consell Insular de Mallorca, l'inventari pròpiament dit (cada arxiu té el seu nom, el seu codi, la data i la signatura) i un índex alfabètic.

Magí Ferriol

ESCOLES VIATGERES: RUTA DE SARAGOSSA

EL NOSTRE CENTRE HA ESTAT SELECCIONAT

Enguany el nostre centre, el Col·legi Públic A. Monjo, ha estat seleccionat per a participar al programa Escoles Viatgeres, organitzat pel Ministeri d'Educació i Ciència, en col·laboració amb diferents comunitats autònomes amb competències educatives.

Malgrat la petició de participació la fèiem cada any, fins ara no ens ha estat concedida. Així hi tot som el primer centre de Balears que repetim l'experiència: ja a l'any 1985, 17 alumnes de sisè curs viatjaren a Madrid, on conviviren amb alumnes de dos centre i regions distintes, de Ibahernando (Cáceres) i Peñafiel (Valladolid).

Grup d'alumnes de Maria, Peñafiel i Ibahernando, l'any 1985, davant la seu del Ministeri d'Educació a Madrid.

L'experiència consisteix en realitzar un viatge per una ruta establerta, duent a terme una sèrie d'activitats per a conèixer la realitat de la regió visitada juntament amb dos centres escolars d'altres comunitats. La ruta ja la coneixem: és la de Zaragoza. Els altres centres amb els quals hem de conviure encara no.

No just visitarem la ciutat (Cortes de Aragón, Palacio de la Aljafería, Plaza i Basílica del Pilar, etc.) ja que es té previst recórrer quasi tota la província de Zaragoza i també la de Huesca.

El programa de la ruta de l'any passat fou aquest i previsiblement serà el mateix d'enguany:

Primer dia: Recepció a l'estació de Renfe de Zaragoza (El Portillo) i trasllat al CEI (Centro de Enseñanzas Integradas) per a preparar l'allotjament (El trasllat de Palma a Barcelona o Madrid es farà amb avió i després amb tren fins a Zaragoza).

Segon dia: Visita al Galacho de Julisbol per a realitzar activitats sobre la flora i la fauna del lloc. Després del dinar, visita a Las Cortes de Aragón, Palacio de la Aljafería i Basílica del Pilar.

Tercer dia: Sortida cap a Huesca per a visitar "San Pedro el

Viejo". Continuació cap a l'embassament "El Grado" i dinar a Morillo Tou. Continuació cap al Pirineu visitant Ainsa i Boltaña. Allotjament a la "Escuela Hogar" d'aquest poble pireneenc.

Quart dia: Visita a Janovas, Torla, Parc Nacional d'Ordesa, Biescas i Sabiñàigo. Tornada a Zaragoza pel port de Monrepós.

Quint dia: Visita al Museu Provincial i recorregut pel casc vell fins a la Plaza del Pilar. L'horabaixa, visita lliure per la ciutat.

Sisè dia: Sortida cap al Sistema Ibèric. Aturada a Borja i continuació fins a la falda del Moncayo. Visita a Veruela i Tarazona.

Setè dia: Tornada, segons l'horari de tren i avió.

Això és, a grans trets, el programa de la ruta, que es farà entre el 22 i 28 d'Octubre, però segur que en tornar us podrem contar moltes més coses.

Els alumnes seleccionats per a realitzar el viatge són els següents: Bernat Bunyola Ildadó, Maria Isabel Font Mestre, Catalina Mestre Quetglas, Maria de la Salut Monjo Ballester, Catalina Ribas Mas, Isabel Vanrell Mascaró, Maria Isabel Carbonell Font, Maria Magdalena Miralles, Rafael Aulet Galmés, Maria Ferriol Mas, Pere Antoni Bunyola Sinkkonen de setè nivell i Jaume Bauzá Ferriol, Catalina Bergas Bauzá, Margalida Bunyola Pons, Joana Maria Capó Gelabert, Margalida Perelló Salom i Damià Quetglas Bunyola de sisè nivell.

Magí Ferriol

españa

VIURE SENSE NUCLEARS

"Viure sense Nuclears" és el nom de la campanya més ambiciosa empresa per la majoria dels grups del moviment ecologista i pacifista a l'Estat. Es tracta de fer arribar al Congrés de Diputats un projecte de llei, en el qual es demana la renúncia a la producció i importació d'electricitat d'origen nuclear a tot el territori de l'Estat Espanyol, i a la vegada exigeix al govern central que en el plaç de sis mesos un pla de tancament i desmantellament de les nou centrals nuclears que actualment estan en funcionament, així com les de Lemóniz I i II, Valdecaballeros I i II i Trillo II sotmeses actualment a moratòria.

La via que hem escollit per a què el Parlament debateixi i es pronuncii sobre el desmantellament urgent de les centrals nuclears és la "Iniciativa Legislativa Popular (I.L.P.)", actualment l'únic mecanisme que tenim els ciutadans per exercir i gaudir d'una Democràcia directa i sense intermediaris.

La "Iniciativa Legislativa Popular" bàsicament consisteix en la possibilitat de què qualsevol ciutadà/na que presenti 500.000 firmes de persones amb el dret a vot i comprovades per la junta electoral i recollides en un espai de sis mesos, pot presentar i defensar des de la tribuna del Congrés de Diputats el projecte de llei pel qual s'han aplegades les signatures.

La campanya no es vol limitar tan sols a la recollida de les firmes, ni en denunciar els perills que comporta tot el procés: ja des de l'extracció de l'urani, el seu transport, la preparació per convertir-lo en combustible adequat per a un reactor nuclear i la certesa de què no es descarta cap fuita ràdio-activa com va passar a Txernòbil, a més del gran perill per a futures generacions que suposa enmagatzemar per segles els seus residus.

També es vol que sigui motiu de debat al si de la societat posant de manifest el problema global d'energia. I així a més d'esposar que és urgent i possible abandonar l'energia nuclear, apuntam i proposam encaminar-nos cap a un model energètic alternatiu diversificat, estalviador i basat en els recursos renovables i les tecnologies dolces.

La Comissió Promotora a Balears (el GOB i la Campanya per la Desnuclearització de la Badia) més tota una sèrie de grups, associacions, sindicats i partits polítics, acordarem que malgrat la proximitat de Vandellós, Ascó i Cofrentes, que en cas d'accident seriem dels primers en rebre les seves conseqüències. A més de recollir signatures volem enllaçar el problema energètic específic de les Illes amb les centrals tèrmiques, que ni prop fer-hi són inòcues: la crema de combustibles fòssils sòlids (carbó) Es Murterar, Alcúdia o líquids (fuel) Sant Joan de Déu, Coll d'en Rebassa, produeixen emissions de diòxid de carboni i de diòxid de sofre, essent una de les principals causes de l'efecte hivernacle i de la Pluja Àcida.

Passant per el projecte de construcció d'un port carboner i una central a s'Estalella i l'ampliació d'Es Murterar. Realment aquestes noves tèrmiques són necessàries si el que volem és sostindre el model actual de creixement urbanístic a les Illes.

Un nou model energètic hem d'exigir, comencem per tancar les nuclears, per això és necessària la participació de cada un/a de nosaltres en la difusió de la Campanya, en la recollida de firmes i en l'estalvi energètic i aplicació en el nostre abast de fonts energètiques menys agressives.

La Comissió Promotora a les Illes
VIURE SENSE NUCLEARS

VIURE SENSE NUCLEARS

INICIATIVA LEGISLATIVA POPULAR PER A L'ABANDONAMENT URGENT DE L'ENERGIA NUCLEAR

C/ Verí, 1-3 * Palma
Telèfon 72 11 05

ASSEMBLEA ORDINÀRIA DE L'ASSOCIACIÓ DE LA PREMSA FORANA DE MALLORCA

El passat dia 15 de Març, a les 21 hores, tingué lloc a Vilafranca, al local de l'antiga escola parroquial l'assemblea general ordinària de l'associació de Premsa Forana de Mallorca.

Seguint l'ordre del dia, Onofre Arbona llegí l'informe de secretaria i Maria Galmés l'informe de tesorera.

El Vicepresident, Gaspar Sabater, informa de les gestions fetes sobre franquícia de les publicacions que s'envien per correu, però davant les dificultats per a obtenir-la es proposa de-

manar una subvenció per a rebaixar aquestes pespeses.

El President, Carles Costa, presenta el projecte de l'arquitecte de la remodelació de la nova seu social, passant-se a debatre les possibilitats de finançament, aprovant-se fer un estudi per a la seua financiació i també la de la propaganda bancària.

S'aprovà celebrar una diada de Premsa Forana a Calvià, el proper dia 28 d'Abril a Calvià.

L'acte acabà amb un petit refresc per gentilesa de l'ajuntament de Vilafranca.

TROBADA DE LA PREMSA FORANA AMB AL PRESIDENT CANYELLES A MONTISSION DE PORRERES

Dia 26 de Març, el president del govern balear, Sr. Gabriel Canyelles, convidà a totes les revistes que formam l'Associació de Premsa Forana de Mallorca a un sopar al puig de Montission de Porreres. Aquesta trobada acostuma a fer-la cada any.

Després del sopar, que consistí en un bufet variat, fred i calent, el president de l'Associació, Carles Costa, dirigí la paraula als assistents fent saber al Sr. Canyelles les necessitats econòmiques que es tenen per a acondicionar el local que serà la seu.

El sr. Canyelles pronuncià un breu discurs i donà la paraula a les revistes per a què li plantejassin les qüestions oportunes: els PACs, el tema de les carreteres, les

competències en Sanitat, Educació i Aigües, la llei d'Espais Naturals, els metges forasters i l'hospital de Manacor, del qual afirmar que el PSOE no el vol fer, foren alguns dels temes generals tractats entre altres més concrets a algunes localitats. Fent Carrerany li demanà si des del govern volien o podien fer alguna cosa per a què a les Illes hi tinguéssim un diari en la nostra llengua, a la qual cosa contestà que el govern no n'ha de fer res sobre aquest tema, que ha de ser cosa de la iniciativa privada.

Tancà l'acte d'aquesta freda nit, com podreu comprovar a la foto de El dia 16, el batlle de Porreres que expressà la seva satisfacció per haver elegit la seva localitat per a la trobada.

Membres de les revistes de l'Associació de Premsa Forana amb el President del Govern Balear, Sr. Gabriel Canyelles.

SA XERRA DETA AMB:...

En Joan Mestre és fill de Pere i Francesca, nascut l'any 10.

Avui, dia vint-i-sis d'Abril, compleix 81 anys.

Confessa l'amo En Joan que nasqué aquí on ara viu, que llavors es deia carrer Bosquet i ara es diu carrer de Ses Corbates. Hi va viure fins els 14 anys, o sia, fins l'any 1924.

-On anàreu tan jovenet, als 14 anys?

* A França, a un poble que es diu Pecenàs. Hi vaig estar quatre o cinc mesos.

-Qui vos va acollir o on quedàreu?

* A Ca'n Nadal Batle, pare dels dos capellans anomenats

jo tenia madrastra i no ens enteníem;

"Batle", que eren de Sóller.

-Crec, l'amo En Joan, que hi deu haver un motiu per anar-vos en de ca vostra tan petitet...

* El motiu és que jo tenia madrastra i no ens enteníem; no vaig poder aguantar pus i vaig pensar d'anar-me'n.

De Pecenàs vaig passar a Montpeller, on el mateix Batle hi tenia una botiga de menjar.

-I llavors?

* Ja tenia setze anys, m'enyorava un poquet i vaig tornar a Mallorca. Em pensava que tot hauria canviat, i tot fou igual o

més malament i en vista d'això, em vaig embarcar cap a Barcelona.

L'amo En Joan torna a agafar el boliquet amb tristor, sol, cap a la Ciutat Comtal.

-Contau què vos passà a Barcelona.

* Em vaig llogar amb En Pere Valls, que tenia un magatzem on rebia pollastres, gallines, ous, etc., de Mallorca. Només hi vaig estar dos mesos. Em donaven una pesseta cada dia i mantingut. Era massa poc el que guanyava i me'n vaig tornar a França.

-Tornàreu a ca'l senyor Batle?

Només duia un boliquet de roba.

* Sí, però el meu lloc de treball ja estava ocupat i vaig estar amb un de Lloseta que venia fruites, cafè, etc. Em donava 360 francs, menjar i jeure.

-Realment, la vostra vida és d'aventurer...

* Una vegada fuit de Mallorca, havia de trescar cercant la vida. Me'n vaig anar cap a Tours, sense sebre on. Només duia un boliquet de roba. Em present a una botiga de mallorquins, de Deià, Ca'n Gabriel Arbona. Només hi havia la dona i em digué que esperàs l'home, però crec que li vaig caure bé.

-I què va passar?

* Arriba l'amo amb un camió carregat de coses i, abans de saludar-lo em pos a descarregar el camió. Jo estava a punt de fer denou anys i no em faltava força. El senyor parlà amb la seva dona i li diu: Qui és aquest bergantell que s'ha aferrat al camió tan aviat?. Ella li contà el benifet i ell ve i em diu: Has caigut bé, ahir se'n anà el que teníem. I tot d'una em donarem dinar. Aquí vaig estar un any i mig i cobrava tres-cents setanta-cinc francs i les propines.

-Contau, l'amo En Joan, què és força interessant la vostra història.

* Procurava gastar el mínim, i ja tenia un parell de doblerets i ganes de tornar a Mallorca. Torn a ca nostra i no m'acceptaren. Mon pare tenia forn, botiga i negoci d'alls.

L'AMO EN JOAN MESTRE MAS

Vaig armar un poc d'embull amb la madrastra i mon pare em pegà una llenderada que, després de setanta anys, encara la duc marcada a l'esquena.

Realment, el jovenet Joan estava travessant mals moments i glops amargs.

- Què féreu davant aquesta situació?

* Torn agafar el boliquet i cap a la Casa de la Vila. Allà hi va haver el secretari Joan Necto. Li vaig contar el succeït i que la meva intenció era sortir d'Espanya. El secretari escriu uns papers i els du a ca nostra perquè mon pare els firmàs.

- Tot això es va fer en un dia?

* Un dia fou llarg. Jo esperava que el secretari sortís de ca nostra. Quan vaig veure que sortia li vaig córrer darrera, em donà el paper firmat i, cametes me valguin, cap a Sineu, per agafar el tren. Arribat a Palma, compr un billet per Barcelona i a la matinada era al port d'aquella ciutat. Allà cerc maneres per trobar un passatge per l'Argentina.

- Com fou aquest llarg viatge?

* Això era l'any vint-i-nou. Tardàrem vint-i-tres dies. El vaixell es deia "Reina Victòria Eugènia". A Bons Aires vaig anar a ca uns parents de mon pare, que vivien al carrer Cachimayo, 812.

- Ara ja sou a l'altra part de la Terra, enfora de Maria, a un país diferent. Què féreu allà?

* Em vaig posar a fer feina a través d'un anunci en el diari anomenat "La Prensa".

- En trobàreu, de feina?

* Em cridaren a una pastisseria. Hi vaig anar i em donàrem un platetot de tallarins mal cuits. En vaig menjar dues cullerades i el vespre ja no hi vaig tornar, no per cobrar el jornal. Després de quinze dies

d'estar a casa dels parents em top amb un mallorquí, un tal Sebastià Ramis, de Maria. Li cont la meva situació, il'endemà em dona feina. Fou a un bar automàtic del carrer Carlos Pelegrini, n.º 222, en front del mercat del Plata. La meva feina era fer el bar net. Guanyava 50 pesos al mes, menjar i jeure. Hi vaig estar un any i llavors mig any a una confiteria de Miraflores.

Corrien els anys 30-31.; el Joan nin i jove ja s'havia fet gran. Tenia vint-i-tres anys i amb unes bones ganes de normalitzar la seva situació, cercà una mallorquina que

l'estimàs, casar-se i deixar descendència.

- Tornàreu a Mallorca?

* Torn a Mallorca, sempre amb la idea de que la família estaria millorada. Era l'estiu i batien a l'era. Jo vaig agafar una pala per ajudar a palejar i tornàrem discutir amb mon pare. No em quedà altre remei que partir altra vegada cap a Bons Aires.

- Altra vegada a l'Argentina?

* Sí. Vaig comparèixer a una casa on hi vivia un tal Joan Monjo i Na Catalina Cordada. Torn cercar feina i un tal Paieres me'n troba una per fer de porter a ca uns milionaris. Aquí, bona casa i ben vestit, guanyava cent pesos i propines per jo. Hi vaig estar fins l'any 33.

- I llavor, l'amo En Joan?

* La darrera vegada, per sortir d'Espanya, havia hagut de dipositar 1000 pts al banc, per motiu del servei militar. Em vaig decidir a venir per complir-lo i així normalitzar la meva situació.

no tenia esperit militar.

Arribat a Espanya, em tornaren les mil pessetes i vaig servir un any a la pàtria.

- El jove Joan torna a ser a Espanya. Ha complit el servei

militar i ara, què passa?

* Em lloga la ferreteria de Ca N'Albertí, al carrer del Sindicat de

Palma. Hi vaig estar fins l'any 36, any que em cridaren a la guerra.

- Bé, l'amo En Joan, la guerra és mala cosa, no convé a ningú i ho passarem per damunt. Però per ventura teniu alguna anècdota curiosa.

* Vaig passar tota la guerra. Espinosa i Carrascosa de Henares... A mí, com que sempre m'ha agradat fer coses, resultà que feren un curs de sergents i ja ho crec, que m'hi vaig presentar! I vaig treure el n.º 1!

- Ah! Duguèreu galons i tot!

* Però no amb gaire sort, ja que, per una gatera amb un parell de soldats i per una acusació envejosa d'un cabo inquer, anomenat Gabriel Ferrer, m'acusaren de "Rojo Peligroso" i, en un Consell de Guerra, em sortiren nou mesos de presó. Però encara vaig acabar la guerra de sergent.

així i així, i que per ventura m'agradaria.

- I com començàreu aquest festeig?

* Ella vivia a Sa Raval. Vaig anar a saludar uns parents de davant ca seva i els vaig demanar on era Ca'n Battet. Estava porta per porta. Ella estava damunt el portal, me'n hi vaig i li don les notícies de Bons Aires i li dic si hi podria tornar el vespre. Ella em digué que sí.

Aquí la senyora Isabel diu: "Atura't un poc. No et passis, que jo no et vaig dir el SI tan aviat". Ella té 79 anys, és simpàtica i diu

"Mon pare no volia que festejàs i només ens podíem veure pel carrer".

- Quan vos casàreu?

* Als quinze dies d'estar llicenciat En Joan. Férem un refresquet amb galletes i paciències, anàrem a Lluc i el vespre ja venguérem a dormir a Maria.

No et passis, que jo no et vaig dir el SI tan aviat

- Perquè no seguíreu, si ja éreu sergent?

* Perquè no tenia esperit militar. El Juny del '39 em vaig despedir, i cap a Maria falta gent, on en tenia una d'enamorada i crec que m'esperava des de ja feia uns sis anys.

Ara l'amo En Joan canvia de conversa, es posa tendre i, de per dins la cuina, com si ja ho sabés o ho pressentís, surt la senyora

Isabel Carbonell Mas, s'asseu a la camilla i somriu.

- I com la coneguèreu, a aquesta pitxorina?

* Un tal Joan Galmés, a l'Argentina, quan em preparava per venir cap a Mallorca, em digué que a Maria hi havia una atlotia

- Ara ella vol recordar un detall d'abans de casar-se i conta:

* En Joan Duia una galleta d'aquelles d'un temps i a mi no m'agradava, i li vaig dir: "Si tornes amb aquesta galleta, no et vull". Ell no va tornar pus mai amb la galleta.

- Això vol dir que vos volia de bons i deveres. I què me'n deis de la nova vida de casats, de família etc.

* Tenim quatre filles i néts i n'estam molt contents de tots.

- On féreu feina de casats?

* Duguérem 40 anys la botiga de Sa Raval, els dissabtes anàvem a fer plaça a Palma i el dijous a Inca.

- I aquesta casa?

* Aquesta casa la férem l'any 50, on també hi tenguérem una botiga. Ella duia la de Sa Raval i jo aquesta. Fèiem molta de

feina. Les quatre filles ens ajudaven.

Em conten que quan morí l'amo En Pere Carbonell, pare de la senyora Isabel, els deixà l'empresa de transports anomenada "Fires i Mercats". Anaven els dissabtes a Palma, els dijous a Inca, els dimecres a Sineu i allà on els llogàssin. L'amo En Joan va mantenir i augmentar l'empresa fins la jubilació. Quan li arribà la paga, ho deixà tot. Ara, en companyia de la seva dolça i estimada muller, viuen feliços en el n.º. 1 del carrer de les Corbates.

Gràcies per haver volgut dialogar. Que la vostra vida sigui bona i llarga.

Pere Fons Pascual

III CERTAMEN DE FOTOGRAFIA FENT CARRERANY

El passat 28 de Març s'inaugurà a la Casa de la Vila l'exposició de fotografies que optaven al 3r Certamen de fotografia que la nostra Associació convocava per tercera vegada.

L'èxit de la convocatòria (83 fotografies a l'apartat general, 21 al local i 4 al juvenil) es demostra a bastament. La Sala de Sessions, el vestibul d'entrada i l'escala d'accés eren plens de fotografies de temes i formats diferents.

El jurat format per un fotògraf del diari "Ultima Hora", Damià Quetglas, del "Diari de Mallorca", Antoni Morey regidor de cultura i dos representants de l'Associació, en Miquel Ginard i en Joan Gelabert, tengueren la responsabilitat de decidir les obres premiades.

Després de tres quarts de discussions decidiren amb el seu veredicté premiar les següents fotografies:

PREMI GENERAL

1r. Barreig	Mateu Barceló Pastor
2n. Mirar	Joan Reus i Coll
3r. Huellas	Fina Vázquez

PREMI LOCAL

1r. Monestir	Antoni Fiol
2n. Moix al sol	Jaume Mestre

PREMI JUVENIL

1r. Desproporció	Pere Ribas
2n. Abandonant el far	Antoni Font

El Premi "Mestre Pere des Retrats", concedit a la millor obra que reflectís la vida de les persones i del poble de Maria, fou concedit a l'obra: **D'enfora, Maria** d' Antoni Fiol.

La proposta d'en Damià Quetglas de dedicar el nom d'un carrer de Maria a Mestre Pere des Retrats, fou ben acollida per tots els membres del jurat. La nostra Associació, recollint aquesta iniciativa, té previst fer una petició formal per tal que l'amo en Pere, "Mestre Pere" vegi recompensada, anys després de la seva anònima mort, la seva feina com a pioner de la fotografia a Mallorca.

Recordau que l'exposició serà oberta fins al proper diumenge dia 7 d'Abril. No us la perdeu!

Associació Cultural FENT CARRERANY

BULLIT DE NOTÍCIES

EL BISBE NO VOL COSTEJAR SA REFORMA

El Bisbe de Mallorca, Teodoro Ubeda, no vol costejar la reforma de "Sa Rectoria" que tenien pensat dur a terme els dos capellans de la Parròquia.

Després de la reunió que l'esmentat càrrec va tenir amb els mestres de les escoles de la comarca, celebrada a "Sa Capella Fonda", i la visita pastoral, missa inclosa, mantingué una altra reunió amb tots els sectors que participen en les activitats realitzades des de la Parròquia per tal d'assebentar-lo de les necessitats que segons ells tenen. Una d'elles era prioritària, la reforma de "Sa Rectoria" i les converses sostingudes pel Bisbe amb la comissió econòmica de la Parròquia acabaren a no res. Pel moment, l'obispat no pareix decidit a ajudar econòmicament en el projecte i aquest ha quedat aturat.

"FENT CARRERANY" A LA GRAN ENCICLOPEDIA DE MALLORCA.

El passat diumenge dia 24 de Març, a la Gran Enciclopèdia de Mallorca hi aparegué "FENT CARRERANY". La referència és la següent:

FENT CARRERANY Associació creada a Maria de la Salut el febrer del 1986. Impulsà l'emissora local Ràdio Maria (1986-88). Des de juliol del 1986, publica, en català, la revista mensual d'informació local *Fent Carrerany*, que pertany a l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca. Atorga, sense periodicitat fixa, el premi Pagesa de Fang que, el 1990, va recaure en Pere A Serra Bauzà per la direcció editorial de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Ha estat presidida per Rafel Oliver Mas (1986-88), Gabriel Bergas Mas (1988) i Jaume Mestre Llompart (des del 1989).

←
Portada del número
especial de *Fent Carrerany*

A partir d'ara, la nostra Associació es pot dir que forma part de la història de Mallorca i queda referència d'ella per a la posteritat en un treball documental reconegut per prestigiosos personatges del món de les lletres i de la cultura en general. Això ens fa sentir molt satisfets de la mateixa manera que ens hi fan sentir els quatre volums de la revista, que ja va cap al cinquè aniversari. Enhorabona a tots els qui ho han fet possible.

L'AMO EN XEC FOU FINALISTA AL "SIURELL DE PLATA"

El passat dia dijous dia 21 de Març al Casino Paladium Mallorca es va celebrar l'entrega dels "Siurells de Plata" que com cada any atorga el Grup Serra. La vetllada s'inicià amb un sopar per arribar a la mitjanit, hora en què es va fer l'entrega de les esmentades estatuetes, com a novetat en relació a les edicions anteriors, l'acte va esser transmès en directe per ANTENA 3 TELEVISION. El representant de tots nosaltres, els mariandos, va esser un personatge que reunia tots els requisits i més per esser guardonat a tal trofeu. El jurat no ho va entendre així i l'amo en Xesc de Son Cloquis, amb no tan de nom com els guanyadors, just va rebre un diploma i una medalla com a record de la gesta. Una llàstima que s'hagi pogut fer poble fins a la fi. Enhorabona a l'amo en Xesc, malgrat tot.

BULLIT DE NOTÍCIES

LA CURVA DELS INFERNETS

Pareixia cosa de bruixes. No podem confirmar quants cotxes sortiren de la carretera arrasant pràcticament la paret del veïnat, però des de Nadal ençà han passat la trentena. Ara des de que han posat els discs senyalitzadors, diuen que gràcies al Diari de Mallorca, no n'ha sortit d'altre. Ens inclinam més bé que la culpa era del desconeixement del perill per part del conductor i de l'excès de velocitat en altres casos més que de les bruixes.

HEM REBUT

Ja sabeu que rebem la majoria de les revistes que formen l'Associació de Premsa Forana, entre les quals feim intercanvi. Però a més la Conselleria ens ha fet arribar un lot de llibres. Són els següents: Panorama amb home de Miquel Angel Riera, Blai Bonet a l'ombra de l'esperit (antologia), Aventurers i desventurats (Cristòfol Carrió), Manyoc de fruita mallorquina (J. Rosselló de Son Forteza), Andreu Crespí, Aproximació Biogràfica (Joan Martorell), Esglésies dels segles XVII i XVIII a Ciutat de Mallorca (Antònia Mª Perelló), Vida Endins (Carles Duarte), Al Marge (Ponç Pons), Rondalles pels qui els agrada la Història (Pere Morey), Contes del Call (Miquel Ferrà), De tot vent (Miquel M. Serra), La bruixa que va perdre la granera i altres contes (Elisabet Abeyà), Arlequí, el titella que tenia els cabells blaus (G. Janer) El llaüt de vela negra (P. Morey) En Tupac i els fills del sol (M. Rayó), Cens d'espais escènics, Cens de grups teatrals 1989, Cens d'autors i obres teatrals, Kristian Krékovic (G. Sabater) i Cela en Mallorca (G. Ferret i F. González).

S'ACOSTEN LES ELECCIONS

Les eleccions municipals ja han estat convocades per al dia 26 de Maig. Poc renou es sent encara. Just els rumors de les llistes i dels candidats. Solsament el PSOE pareix que té el número 1 clar. Repetirà el batle dimissionari, Rafel Oliver, el qual també es rumoreja que està a la lista del Parlament.

CASES I COSES DE MALLORCA

Des del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears, ens fan a saber que des de dia 9 d'abril, que tindrà lloc la inauguració, i fins dia 30 del mateix mes, podreu visitar l'exposició de dibuixos de Joan Mari i Vidal i Margarida Nicolau sobre Cases i Coses de Mallorca.

El lloc és al carrer Portella de Ciutat, número 14 i l'horari, tots els dies feiners de 10 a 14 hores.

EXCURSIÓ ESCOLAR AL TORRENT DE COANEGRA

Ben cansats arribaren els al·lots del Cicle Mitjà i Superior de la nostra escola que el passat dia 15 de Març, anaren d'excursió a la Vall de Coanegra, la mateixa que feu la nostra Associació el mes de Febrer.

El cansament ve de que feren l'excursió més llarga del que tocava. Aquesta vegada no hi va haver sort i no pogueren entrar a l'Avenc de Son Pou.

Aquesta excursió havia estat suspesa una setmana abans a causa del mal temps.

ELS POLLS JA REBROTEN

Amb l'arribada de la primavera i l'augment de la temperatura els polls dels carrers de Maria s'omplen de fulles. Prest ens donaran ombra i verdor.

Demografia

ENS HAN DEIXAT:

L'amo en Mateu Montamarta Rigo, morí el passat dia 11 de març a l'edat de 81 anys. Vivia al carrer Cervantes, número 4.

Madó Margalida Bergas Gelabert que morí el passat dia 12 de març a l'edat de 87 anys. Vivia al carrer Ponent, número 19.

Què descarsin en pau.

JA L'HAN FETA:

En Martí Colombram Font i n'Apolònia Quetglas Jordà es casaren el passat dia 24 de març a l'església parroquial de Maria de la Salut.

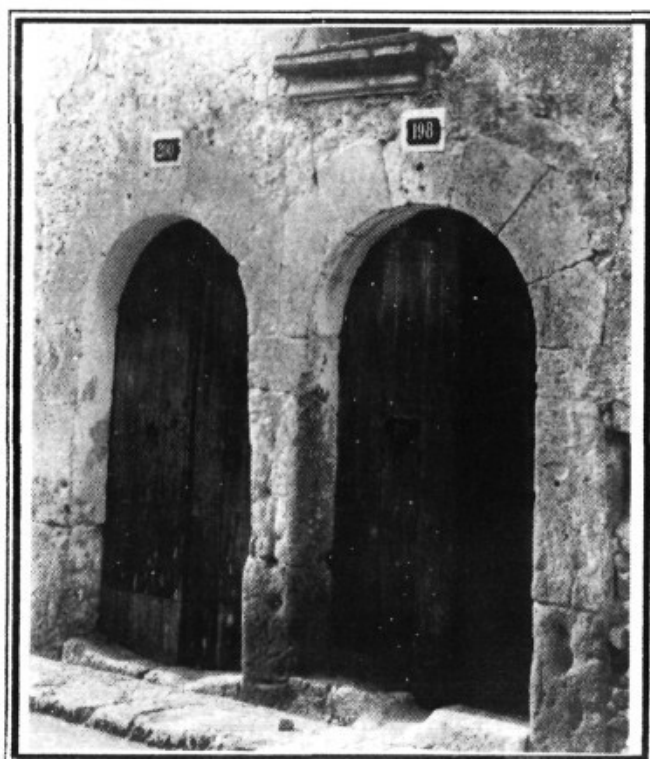
Que el vostre amor no acabi mai.

BENVINGUTS

Na Xamena Maria Ximenis Barrera que va néixer el 16 de febrer de 1991 a Mèxic. Els seus pares són n'Andreu Ximenis i na Blanca Barrera.

Enhorabona als seus pares i demás família.

IMATGES DE MARIA: Portals rodons a Sa Haval

TELEFONS D'INTERES

AJUNTAMENT		525002
	Fax	525194
METGE		525285
APOTECARIA		525020
ESCOLA DE DALT		525083
ESCOLA DE BAIX		525252
CA SES MONGES		525144
LOCAL 3 ^a EDAT		525564
PARROQUIA		525033
GESA INCA: AVARIES		500700
BOMBERS		085
AMBULATORI D'INCA		502850
SON DURETA		239447
AMBULANCIES S.S. (INCA)		502850
AMBULANCIES		200362
RECAPTACIO DE TRIBUTS DE LA CAIB (INCA)		505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA D'INCA		505112
		505150

SERVEIS SANITARIS

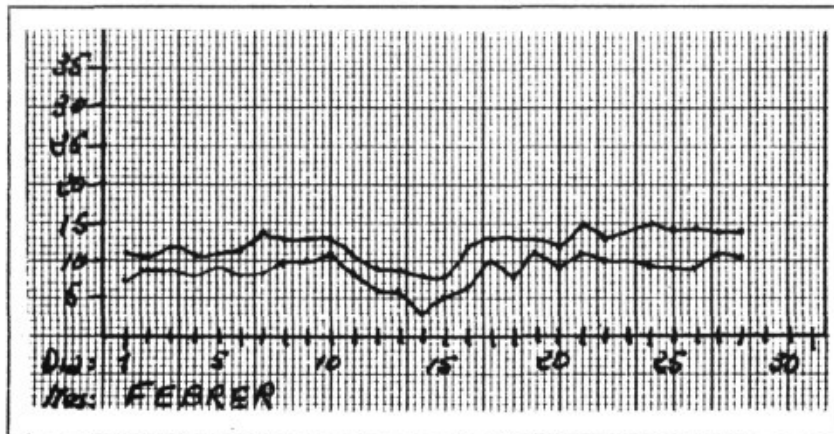
A partir de les 15 hores, totes les urgències mèdiques queden concentrades al PAC (Punt d'Atenció Continuada) de Sineu, al carrer Ponent, 3.

Aquest servei està disponible tots els dies dels 15 hores fins a les 9 hores del dia següent. Els festius, dissabtes i diumenges estarà disponible les 24 hores.

TELÈFON DEL PAC DE SINEU:

520292

El temps

GRÀFICA DE TEMPERATURES MÀXIMES I MÍNIMES.

PLUVIOMETRIA

dia 2..... 30 litres
 dia 5..... 1 "
 dia 11.... 4 "
 dia 13.... 1'4 "
 dia 14.... 18 "
 dia 17.... 0'5 "
 dia 19i20. 35 "
 dia 28.... 7 "
TOTAL: 97 litres

Temperatura màxima:
 15° C (dies 21 i 24)
 Temperatura mínima:
 3° C (dia 14, neu)
 Temperatura mitjana:
 10'3° C
 Mitjana màximes:
 12° C
 Mitjana mínimes
 8'6° C

Temps passat

ABRIL DE 1.987

- I si parlàssim d'autoritat?
- Càmares agràries: Lallet preocupa.
- A l'ombra del Palau de Sineu.
- El turisme a les Illes Balears.
- Població de Maria a 12-3-87.
- Eleccions.
- La salut ho és tot: La febre.

ABRIL DE 1.988.

- Estatut, Parlament i Autonomia.
- Jornada gran per la 3ª Edat.
- Sa Farinera.
- Sa Xarradeta amb En Pere d'Es Molí.
- La Columna de la llengua: Normalització lingüística.
- 4ª trobada d'escoles mallorquines a Sóller.
- Un rellotge de sol.
- Feim Carrerany: Excursió al Puig Tomir.

ABRIL DE 1.989.

- I Concurs de Fotografia.
- Arees Naturals Protegides.
- Nutrició: La lactància Materna.
- Des del Balcó de la Sala: Els projectes municipals.
- Bullit de notícies: Sembrada massiva d'arbres.
- Sa Xarradeta amb l'amo En Xesc de Son Cloquis.
- Autogovern ple, ara.
- En Jaume Bauzá Ferriol segon premiat al IV Concurs de Redacció

Escolar.

ABRIL DE 1.990.

- II Concurs de Fotografia "Fent Carrerany".
- Projecte de rehabilitació dels antics camins de Mallorca.
- Pasqua.
- Els molins de vent a Maria.
- Casa de la Vila: Ple extraordinari amb la renúncia del Sr. Batle i elecció de Nou Batle.
- Sa Xerradeta amb Rafel Oliver, Batle.
- Tal com havia de ser.
- El virus.
- Amnistia Internacional.
- Carrerany Esportiu: Pla de Mallorca i gran premi "la Caixa".
- Feim Carrerany: Excursió a l'Ofre.

DIUMENGE DE RAMS

El Diumenge, dia 24 de Març, festivitat commemorativa de l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem, començà amb la benedicció dels "rams i palmes" a la Plaça del Mercat pels capellans de la parròquia (Foto Portada) a les 11 h.

Encara que el temps no acompanyava, feia brusqueta i un vent molt fred, s'hi arplegà una gentada.

Els catequistes i els nins que assisteixen a Catequesi s'encarregaren de fer les pancartes i de donar color a la festa. Un nin, En Martí Gual, va esser el que representà el paper del Bon Jesús muntat sobre un aset, recordant l'entrada triomfal de Jesús a la ciutat de Jerusalem.

La processó tingué el següent itinerari: Plaça del Mercat, Carrer de la Mare de Déu, Carrer Major i Plaça de l'Església.

El temps, que en principi semblava acompanyaria, ja que havia sortit el sol, ens deixà acabar la processó eixuts a pesar dels núvols que amenaçaven amb la pluja d'un moment a l'altre, encara que les pancartes quedassin a bocins quasi abans d'esser desplegadas ens podem donar per satisfets ja que en alguns pobles això no fou possible.

La processó, que anava encapçalada per la banda de tambors i cornetes amb l'amo En Tomeu al front, semblava en algun moment transórrer pels mateixos carrers de Jerusalem ja que la gent amb els rams anava acompanyant amb els seus cants, rams, palmes i pancartes al nin que representava el paper de Jesús el Diumenge de Rams.

Dins l'església es continuà amb l'ofici del dia on els protagonistes foren els catequistes i els nins de catequesi que amb els seus cants, lectures i pregàries dugueren el pes de la diada.

Onofre
Sureda
Ribas.

EXPOSICIÓ A SA CAPELLA FONDA

EN JAUME FALCONER EXPOSA AL NOSTRE POBLE

En Jaume Falconer, un algaidí, inaugura el passat Diumenge dia 24 de Març una mostra de la seva obra pictòrica a La Capella Fonda. L'esmentada exposició, que consta de 14 obres, es mantindrà fins el dia 21 d'Abril.

"En Jaume Falconer, a més de mostrar-nos la seva forma, personal i coetània, de tractar la bellesa, ens acara amb un dels desafiaments més profunds de l'home modern a l'Església nostra.

Els homes d'avui encara som uns animals religiosos i contradictoris.

Fins ara mateix l'Església havia assimilat, diferit i dirigit les expressions artístiques de l'home de tot temps. Tot art havia acabat sempre damunt els altars. Però als nostres dies s'ha divorciat de l'art i més directament de la pintura d'avantguarda. L'única cosa que ha consentit l'Església ha estat modernitzar les formes del passat.

L'home modern té dret a pregar, a relacionar-se amb Déu amb el seu llenguatge.

Dos colors nus, despullats, purs, atrevits, gairebé insultants, essencials, essencialíssims, el BLAU i el VERMELL, com una remenbrança del encarnat-i-blau de nostra història mallorquina, plasmen el crit de dolor i el clam de vida que, talmunt un salm de la tarda, brosta de l'ànima de l'home d'avui, engrunat entre la impotència i la llibertat, entre l'angoixa i la tendresa.

I una palmera. Eixa palmera mediterrània i bíblica. Eixa palmera ascètica que viu de puntes i que es clava al nostre pit entre el desig de ser arbre i el desfi de voler ser àguila".

(Fragments extrets del full de presentació fet per Jaume Santandreu Sureda).

A l'acte d'inauguració assistí un grup bastant nombrós de gent ja que tingué lloc poc després de la fi l'ofici.

Onofre Sureda Ribas.

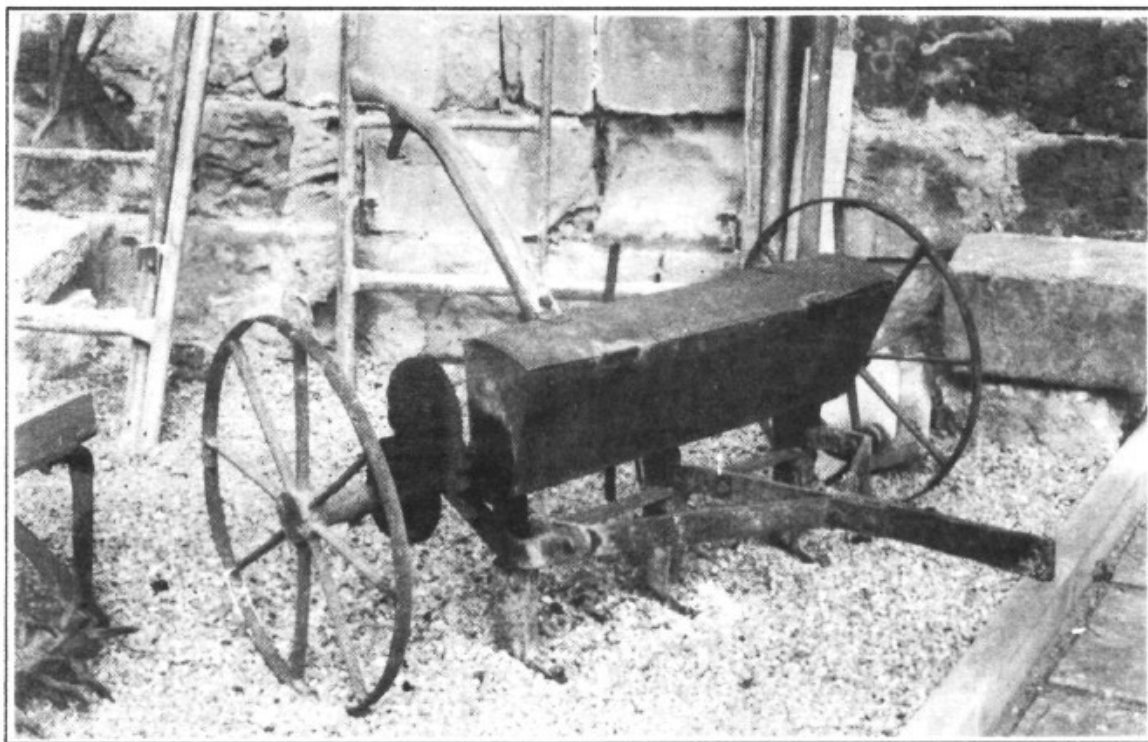
AGRICULTURA ECOLÒGICA

TREBALLAR LA TERRA.

La terra es va formant a partir de l'acció dels fenòmens atmosfèrics i dels elements vius més primaris sobre les roques i, més tard també a partir de la descomposició de la matèria orgànica animal i vegetal, en un procés continuat. La capa més superficial de la terra és un lloc on la vida bull; on gràcies a l'acció de certs bacteris i fongs es produeixen transformacions físico-químiques, les quals permeten que les plantes puguin assimilar els elements minerals i molts d'altres, com antibiòtics, vitamines, enzimes i altres. Aquesta capa té un gruix d'uns 20 cms. El cultiu de la terra tendeix a

estructura.

Es cert que la giradora permet aconseguir uns resultats espectaculars els primers anys que s'utilitza en el terreny gràcies a la reserva d'elements que conté la terra. Però, després la producció disminueix a mesura que la terra es va esgotant. També té un altre inconvenient, sobre tot quan la terra és argilosa i té tendència a compactar-se o quan està excessivament humida; es formen llavors en el sub-sòl una sola impermeable que arriba a impedir fins i tot el pas de les arrels; les terres s'embassen amb facilitat i les aigües de pluja no arriben al sub-sòl, sinó que s'escorren per la superfície arrastrant amb elles les capes superiors de la terra. Per tot

descompondre la seva estructura i si cavem en profunditat, la capa fèrtil pot quedar enterrada i els microorganismes que necessiten oxigen moren. Al mateix temps, es du a la superfície una capa de terra en la qual viuen microorganismes adaptats a la falta d'oxigen i que per tant també desapareixen. Per això, l'agricultor ecològic evita el màxim voltejar la terra per no alterar la seva composició natural. Això és molt important en el moment de comprar les eines. Es desaconsellen les arades, giradiscs i fresses. Les dues primeres, perquè voltegen la terra i l'última perquè la fa bocins molt petits. Les cultivadores i les grades, en canvi, permeten treballar per ablanir-la, sense invertir la seva es-

això, la giradora és una eina que s'està abandonant fins i tot en l'agricultura convencional. Segons estudis de la FAO, la producció agrícola està baixant en el paísos més mecanitzats.

Com arrastre podem utilitzar animals de tir o tractors de la menor potència possible per evitar que el pes i la força excessius de la maquinària compactin les capes intermitges del sòl, tenint sempre en compte el tipus i l'estat de la terra i els resultats que volguem aconseguir.

Els animals ens donaran també fens, adobs que no haurem de comprar, si bé necessiten evidentment unes atencions extremes.

Dins l'agricultura ecològica i ha corrents que sustenten que la terra no s'ha de treballar i de fet, aquí a Mallorca, abans les eres no es llauraven sinó que es cubrien d'un bon gruix de palla (suposem que desordenada per deixar passar l'aigua). Així doncs, ens hem de demanar que volem aconseguir quan la treballam.

Podem voler controlar la vegetació espontània. Segons en Jean Marie Roger, un dels pares de l'agricultura ecològica actual, per aconseguir-ho s'ha de començar amb un treball leuger quan comencin a brotar i a continuació fer unes passades més espaiades i cada pic un poc més fondes, per acabar amb un llaurat just abans de sembrar i sense arribar mai a més de 20 cms. de profunditat.

Quan la terra està massa compacta, ja sigui perquè s'ha emprat maquinària excessivament pesada o degut a les tècniques utilitzades, convé orejar-la i afavorir així la vida microbiana i la descomposició de la matèria orgànica. Per aconseguir-ho, s'han d'emprar eines que perforin la terra, en Bill Mollison recomana aprofundir primer uns 10 cms. i de 15 a 22 en les passades següents.

El remoure la terra activa la vida que hi ha en ella i suposa també una pèrdua del contingut d'humus. Per tant, tant sols s'ha de llaurar el just i en el moment indicat. El treballar la terra de forma adient ajuda a fer-la més resistent als canvis climàtics. Una terra equilibrada, orejada i rica en humus resisteix bé la calor i el fred, inclús les gelades; és capaç de retenir la humitat a la superfície, amorteix els cops de l'aigua, no se l'emporta al vent, està ben drenada i en ella no es formen bassiots. L'aigua que la travessa queda recollida en el sub-sòl i brolla en fonts. La terra que conté humus és fàcil de treballar i requereix menys força mecànica.

Es important tenir en compte el pendent d'un terreny quan

se'l treballa. Els solcs paral·lels a la pendent permeten que l'aigua de la pluja arrastri amb ella una capa important de terra. Per tant, llauem en horitzontal o segons les curves del terreny, tal vegada en diagonal.

En parlar del treball de la terra no pot mancar una menció especial a un treballador incansable de la mateixa: el cuc de terra (*lumbricus terrestris*) que, en fer passar la terra a través del seu cos no para de fabricar humus, de fer galeries, de barrejar la matèria orgànica i la terra, de produir nitrogen i altres elements en formes que les plantes poden assimilar. En una bona terra n'hi ha tants que es pot escoltar la seva feina incomparable i gratuïta.

Esperem que el que heu llegit vos serveixi d'alguna forma. Però no oblideu que l'agricultor ecològic escolta, llegeix, comenta, contrasta, sense oblidar mai els seus propis coneixements i experiències, i adapta el que ell sap que pot anar bé a les seves circumstàncies personals i a les necessitats del moment. La terra està en les vostres mans.

Núria Nogareda.

BIBLIOGRAFIA:

- Jean Marie Roger: El suelo vivo. Manual práctico de agricultura natural. Editorial Integral.
- Joaquín Aráujo: Cultivar la tierra. Penthalon ediciones.
- Bill Mollison: Permaculture two. Tagari books.
- André Birre: L'humus, richesse et sane de la terre. La maison rustique.
- Calendario y almanaque religioso, instructivo, cronológico, histórico, profético, satronómico y popular para las Islas Baleares correspondiente al año 1991. Hora Nova, S.A.

ELECCIONS MUNICIPALS - MAIG, 1991

La revista Fent Carrerany fa saber a tots els grups polítics locals que les pàgines d'aquest òrgan de difusió resten a la seva disposició perquè puguin expressar els seus programes en vistes a les pròximes eleccions municipals.

Es convenient que presentin els escrits abans del 20 d'Abril.

Equip de Redacció.

POEMES I GLOSES

LA GELADA

La nit festeja, calma,
el cel tot estelat.
En llunyania, els núvols,
densaires de vels blancs,
ballen la farandola
pels pasturatges blaus.
Soplujats pels ullastres
i pels revells boscats,
rumien pellucades
els mens adormissats.
Dalt la figuera borda,
pel curull del cimel,
el vell gall ja pregona,
amb els tons escardats,
la naixença de l'alba
a l'era del llevant.
El silenci bressola
els ressons de la pau.
El ventall del calistre
roman extasiat.
La matinada estrena
llençols de jovençans.
Llavors mon cor les portes
t'obri de bat a bat,
creient que és la rosada
que petja mon portal.
Et convit, dins ma cambra,
al llit d'amic i amat,
on t'ofrèn la besada
d'amorós embriac.

Quan deslluc la traida,
ai las, ja és massa tard.
Tu, malanada gebre,
dimoni renegat,
botxi, gelada negra,
ja m'has assassinat.
Ton espasí de plata,
amb besllums de mirall,
na burxat les ninetes
als ulls de mos brostams.

Coïtja rabiüda,
verinosa de glaç,
gelebror corrosiva,
pitjor que salfumant,
no perdones la vinya,
ni la flor del favar,
ni l'ametlló que acaba
tot just d'envellutar.

Ta freda socorrada
silent, com d'amagat,
amb tanta mala bava,
fa tan grossos destralls
que mereix proclamar-te
l'enemiga del camp.

Del mal de la gelada
sols se salven els macs,
els còdols i les roques,
les rates dels palaus,
les genetes polítiques
i els mostels de forat.

Calfred d'esgarripança
puny mon cor vegetal
davant el panorama
de ton alou de danys,
talment com si matassis
la joia dels segalls.

Però l'esgarripança
és, encara, més gran,

quan medit que tes manyes,
filles de falsedat,
es presenten hipòcrites,
disfressades d'amants.
Quan veig la fellonia
que alambina ton art
de traïr amb besades
la sed dels confiats.
Sequeres, ni salsides,
ni manca de femats,
ni eixutors, ni ventades,
mai no em fan tant de mal,
perquè sempre es presenten
davant mi com estranys
adversaris, salvatges,
entercs, durs i allunyats.

Vosaltres, tots vosaltres,
si compartiu mon plany
de tendrors socorrades
per gebres dels enganys
de tots aquells que un dia
em digueren company
o, molt pitjor, encara,
sense unir-nos la sang,
em dreçaren paraules
com amic i germà.

Vosaltres, tots vosaltres,
arbres escalivats,
oliveres cremades,
animalons de carn,
bestioles calentes,
gorrions humans,
vigilau la gelada
que arriba tot besant,
talment com la rosada
que perlen els amants.

Del llibre de poemes "Nissaga de Sen"
d'En Jaume Santandreu i Sureda.

MOTS ENCREUATS

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										

HORIZONTALS. - 1: Serrell que adorna un vestit. 2: Eina de fuster per a palisar. Part de darrera del peu. 3: Vanetat d'agata per a fer camafes. Escriptor espanyol, autor de Los tres ecóferas de don Simón y Mis almuerzos con gente importante. 4: Conjunció copulativa. Castell de Mallorca. 5: Tros de suro que cobreix un pot o botella. Dígraf. Sigui. 6: Fa renou un animal. Símbol químic del radó (al revés). 7: Nom d'una caia de Mallorca, la més llunyana de Palma. Sigles de la desapareguda Unió Democràtica de les Illes. 8: Coure treballat en forma de xapa. Antiga divisió administrativa espanyola, anterior a les comunitat autònomes. 9: Se'n va d'un lloc a l'altre.

VERTICALS. - 1: Músic mallorquí del segle passat que va ser mestre de cambra d'Isabel II. 2: Retxa, ratlla. Pintura, arquitectura, música. 3: Riu de l'BRSS de més de 4.000 km. Anar per amunt. 4: Articulació de l'anca. Senyora principal. 5: Lletres de les matricules de Balears, a més de PM. Broll, raig d'aigua (al revés). 6: Comtat pinnenc, entre els dos rius Noguera, que en el segle VIII no va ser ocupat pels sarraïns. 7: Matriu, claustra matern. Exclamació. 8: Novel·lista brasiler de principis de segle, autor de Sant Bemat i Vides seques. Central sindical. 9: Extremitat superior de les aus. País asiàtic. 10: El més petit dels grup dels Grans Llacs, entre Canadà i EE.UU.

7 DIFERÈNCIES

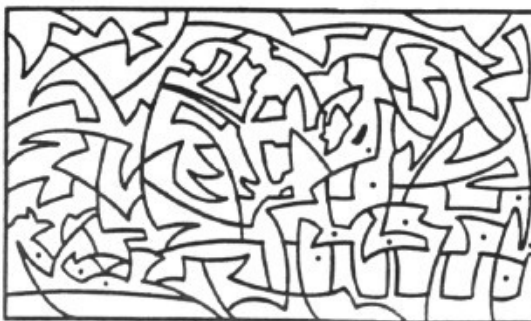

TROBAU-LES

PROBLEMA MATEMÀTIC

	x		-		=5
:	■	+	■	+	■
	+	4	-		=0
x	■	:	■	-	■
	+		:		=2
=8	■	=3	■	=6	■

DIBUIX AMAGAT

SOLUCIONS A LA PÀGINA 11

SOLUCIONS

■	9	■	3	■	8
■	2	+	2	:	2
■	-	:	■	x	■
■	+	4	-	5	=0
■	+	■	+	■	■
■	x	2	-	3	=5

9	T	A	M	S	E	T	A	
8	A	R	A	M	R	E	G	I
7	R	A	J	A	O	A	V	I
6	E	V	I	O	L	A	M	R
5	T	A	P	L	L	S	I	A
4	N	T	A	L	A	R	A	O
3	O	V	I	X	R	E	H	A
2	R	I	N	O	T	T	A	L
1	F	L	O	C	A	O	V	R

Carrerany

VII PLA DE MALLORCA GRAN PREMI "LA CAIXA",
PATROCINAT PEL CONSELL INSULAR DE MALLORCA

El proper diumenge dia 28 d'Abril, començarà una nova edició del trofeu ciclista Pla de Mallorca-Gran Premi "La Caixa", la qual estarà patrocinada pel Consell Insular de Mallorca. Saben els lectors de FENT CARRERANY, que aquesta competició ha tengut sempre una destacada actuació dels representants del Club Ciclista de Maria de la Salut, els quals, han aconseguit imposar-se a la classificació general absoluta de les quatre darreres edicions a més d'aconseguir altres primers llocs a les classificacions complementàries; muntanya, metes volants, regularitat o equips.

La participació de ciclistes mariandós serà, previsiblement, la més nombrosa de totes les edicions. A més dels participants de l'any passat; Joan Estarellas, Pep Payeras, Pere Ferriol Roig, Tomeu Arbona, Manuel Fernández, Simó Darder i Pere Ferriol Colombram, i haurà altres cares noves com Joan Castelló, el president del Club, Antoni Font, Antoni Mas Bergas, Sebastià Salom i alguns que s'animeran al darrer moment d'entre el quals podem destacar a Miquel Salom, Onofre Soler, Biel Vanrell, Emili Riu, etc... i alguns més que estan en condicions d'afrontar qualsevol competició.

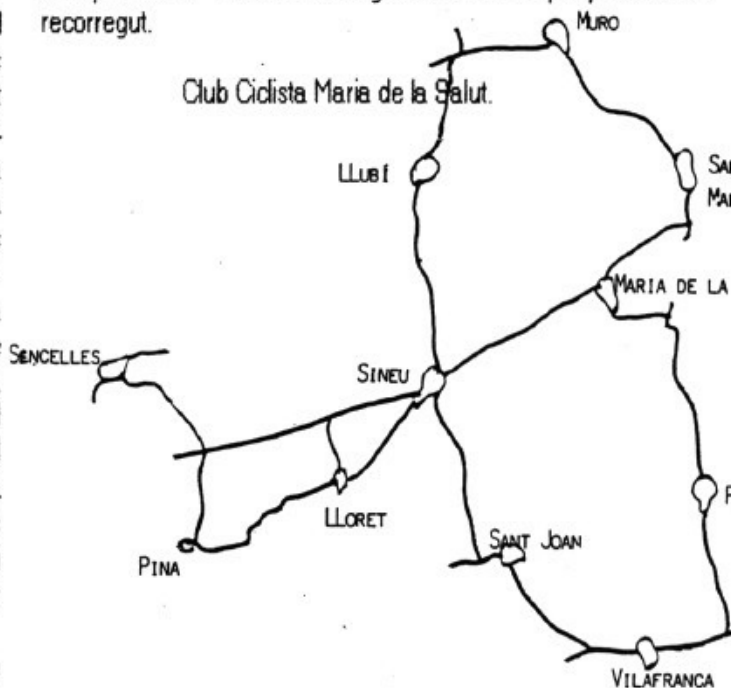
La jornada inaugural, programada com ja hem dit pel diumenge dia 28 d'Abril, estarà organitzada pel nostre Club Ciclista i serà una competició contra rellotge individual de sis quilòmetres. La partida serà des de la Plaça del Mercat de Sineu i l'arribada a la Plaça des Pou, aquí a Maria. Els participants iniciaran el seu recorregut en intervals d'un minut entre cadascun d'ells. Aquesta etapa està patrocinada per l'Ajuntament de la nostra localitat que, com cada any, ens ha ajudat i recolzat. La resta de jornades seràn organitzades pels clubs ciclistes de Sencelles, el dia 1 de Maig, Lloret, el 12 de Maig; Petra, el 19 de Maig; Sant Joan, el 26 de Maig; Sineu, el 2 de Juny i Muro el 9 de Juny la que serà la jornada final de la VI edició del Pla de Mallorca.

L'acte protocolari de presentació als representants dels mitjans de comunicació de la nostra illa es desenvoluparà a la seu del Consell Insular de Mallorca el proper dia 22 d'Abril, amb la presència dels màxims responsables de "La Caixa" i dels ajuntaments, entitats que faran possible aquesta nova edició. Cal ressaltar, que les classificacions general absoluta i de metes volants estaran patrocinades pel Consell Insular de Mallorca i la general de la regularitat, enguany, pel restaurant "El Cruce", de les Basses de Vilafranca. Aquest serà l'escenari del sopar d'entregament de trofeus i cloenda de la que serà la setena edició del Gran Premi Ciclista Pla de Mallorca.

Tot seguit, incorporam un croquis de les carreteres per les quals passarà la caravana ciclista, destacant que, la primera, contra rellotge, i la segona, a Sencelles, marquen la diferència respecte al cir-

Esportiu

cuit de les edicions dels anys anteriors. La de Sencelles, passarà per la carretera de Sineu, "Sa Llimonera", Sineu, Lloret, Cruce de Pina, i la mateixa carretera de Sineu, en una etapa que podria esser clau per anotar diferències degut a la duresa que presenta el recorregut.

L'ENDURO PLA DE MALLORCA ES CELEBRA A MARIA.

El passat diumenge dia 24 de Març, es va celebrar al nostre terme municipal una edició més de l'Enduro Pla de Mallorca, que com les altres vegades va esser tot un rotund èxit de COP DE GAS.

El mal temps no va ser motiu per una suspensió de la prova, si bé va esser un enemic pels pilots. La pluja va deixar molt humits alguns dels trams pels que es desenvolupava la prova i les derrapades varen esser constants al llarg dels cinc trams que havia dispost l'organització.

La lluita per la primera posició a la categoria dels 2500 cc. al final va quedar reduïda a dos pilots, en Jaume Roig i n'Antoni Sacarés, després de la no participació del "petrer" Mateu Riutort que es queixava d'una lesió.

La sorpresa va succeir al final de la cursa quan en Juan Sánchez amb una Honda 600 de quatre temps guanyava per poc temps i aconseguia anotar-se la seva primera victòria scratch.

A la categoria de 125 cc. el guanyador ve esser n'Antoni Bonafè i al vuitè de litre, amb poc participants en relació a les altres si bé destacable, la victòria va correspondre a Francisco Madrid. Sense cap dubte, és necessària l'organització de més proves en aquesta cilindrada per poder competir amb els millors pilots espanyols de l'especialitat. Es molt més bona la participació a una prova d'aquest tipus que qualsevol entrenament.

El tram més espectacular de la prova fou el quint. amb un

Carrerany

recorregut de 16 kms. i que era el darrer de la cursa. Els pilots de les motos més ràpides varen poder desfogar les seves màquines després dels primers trams molt més lents. Terra humida, els rails de tren i alguna que altra sorpresa, com el pas per dos torrents plens d'aigua, varen ser suficients per assustar a alguns dels pilots més novells. Travessar per dins els torrents va ser tot un problema per a alguns que varen veure com les seves motos quedaven enmig dels mateixos.

Al migdia a la Plaça des Pou, tots els qui havien acudit per tal de fer temps per arribar al dinar varen poder gaudir amb la contemplació de diversos models de cotxes antics. Així, amb els Citroen, Ford, etc... dels primers anys de la història de l'automobilisme, alguns dels presents varen poder recordar els seus anys de joventut i altres varem poder acostar-nos a unes imatges de les que n'havíem sentit xerrar i veure-les poques vegades.

Extret del Diario de Mallorca-Jaume Mestre.

JERONI BERGAS, CAMPIO DE 1ª DE MALLORCA.

Felanitx ha estat la seu dels Campionats Individuals de Mallorca d'Escacs a les categories de Preferent, 1ª i 2ª Zona, que s'han disputat els mesos de Febrer i Març.

Els nostres representants, Jeroni Bergas, Xisco Mestre, Miquel Mascaró, A. Ballester, M. Munar, Pere A. Buñola i Pere A. Buñola Sinkkonen, han tengut a n'aquests campionats una bona actuació.

Esportiu

La gran figura del nostre Club, ha estat en Jeroni Bergas (l'any passat campió de Mallorca de 2ona.) que sense perdre cap partida ha assolit el Campionat de 1ª demostrant una total autoritat damunt tots els seus rivals.

L'actuació del número 1 de Maria és digna de destacar, perquè guanyà consecutivament dos campionats de Mallorca a distintes categories no està a la mà de qualsevol escaquista. Ara el seu repte serà el proper any la màxima categoria: Preferent.

En la categoria d'honor, en Toni Pont revalidà el seu títol de campió de Mallorca. Recordem que en Toni va dirigir el curset d'àrbitres d'escacs celebrat al nostre poble el passat mes de Novembre i que participà al IV Torneig de Ràpides de Nadal, a on aconseguí el 4rt. lloc després de realitzar una èpica partida davant el Mestre Internacional soviètic Boris Zlonitk.

Des d'aquí volem donar l'enhorabona al Club d'Escacs de Felanitx per l'excel·lent organització del campionat i desenvolupar tan altruïstament la tasca de l'escacs.

EL ESCOLARS DEL CLUB D'ESCACS DE MARIA COPARENELS 3 PRIMERS LLOCS A LA FASE COMARCAL DE MONTUIRI

Sensacional l'actuació dels 3 escaquistes que participaren a la categoria cadet-infantil a la Fase Comarcal celebrada a Montuiri. En Xisco Mestre, en Pere A. Buñola Oliver i en Pere A. Buñola Sinkkonen no perderen cap de les seves partides i com a bons companys d'equip entaularen en les seves.

Ara disputen el Campionat de Mallorca Absolut Cadet-Infantil al qual a la Zona, jornada, Xisco Mestre i set jugadors més lideren la classificació. Dins l'apartat femení de la Fase Comarcal, na Catalina Buñola aconseguí el 2on. lloc de la seva categoria i ara també participa a Ciutat al Campionat de Mallorca.

EL MES DE MAIG S'INICIA EL IV CURS ESCOLAR I JUVENIL D'ESCACS.

Hem rebut la grata notícia de que el proper mes de maig el Club d'Escacs de Maria amb la col·laboració de la Direcció General d'Esports organitzarà un curset d'escacs dirigit a joves menors de 20 anys. Hi haurà dos grups, un de menors de 14 anys i l'altre de jugadors de 14 a 20 anys. Els requisits per poder-se inscriure en aquest curset són el següents:

Inscripcions: Jeroni Bergas, Gaspar Mas i Pere A. Buñola Oliver o a qualsevol membre de la Junta Directiva del Club.

Preu: Gratuït.

Lloc: Local del Club d'Escacs de Maria, al carrer Sant Miquel, 11 (Llar de la 3ª Edat).

Plaç d'inscripció: Fins al 5 de Maig.

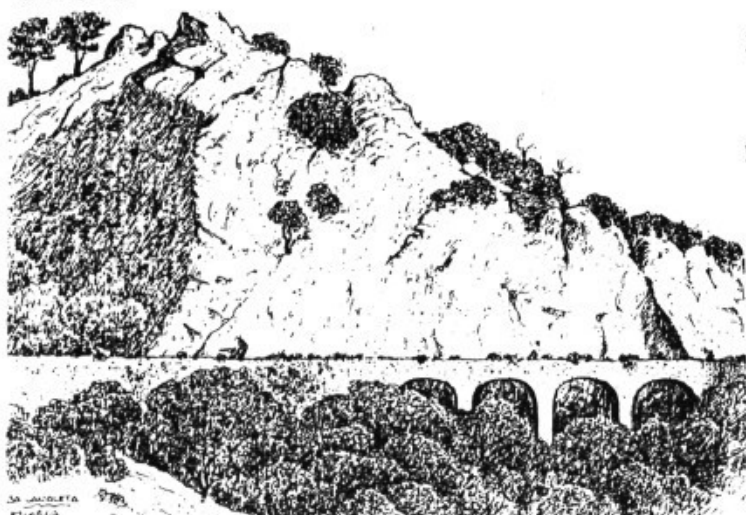
Enric Pozo

FEIM CARRERANY

ANÀREM A SA CANALETA DES MASSANELLA

El passat diumenge dia 10 de Març férem Sa Canaleta de Massanella.

Partirem de Maria passades les 8'30 h. des de la Plaça des Pou amb autocar, ja que érem un grup bastant nombrós, arribàrem a ser 37, arribats a Inca en recollirem 7 que venien de Palma.

Des d'Inca ens encaminàrem cap a Escorca i baixàrem de l'autocar al costat mateix de l'Embassament del Gorg Blau i a peu anàrem a agafar la canal que duu l'aigua de l'embassament cap a Palma. Aquí berenàrem.

Seguint la canal cap a ponent en un moment el grup es va separar de la resta i per dins un paratge de carritxeres, argelaques i orenyers fins a Sa Font d'Es Prat, perdé tot contacte amb l'altre grup.

Seguírem fins a Sa Font de Massanella, font aquesta que neix dins una volta artificial fera de pedres amb una barrera de ferro des d'on comença la canaleta. Els seus primers metres són soterranis però aviat es deixa veure l'antic qanat àrab per dins el qual, l'any 1.983 s'hi col·locà un tub per a dur l'aigua fins a Mancor.

Seguírem fins al Coll de la Canaleta i després de passar per dins un forat i sobre l'aqüeducte i salvar uns grans desnivells, que són les dificultats més grans que té l'excursió, ens aturàrem a dinar ja que vérem que era impossible que ens duguessin tant aventatge.

Efectivament així va ser, i al cap de mitja hora d'esperar arribaren els primers.

Després de dinar seguírem cap a Ses Cases des Bosc, Can Bajoca i ses Cases de Massanella fins arribar a Mancor de l'Avall cap a les 17 h. on ens esperava ja l'autocar. Alguns

aprofitaren per a anar a prendre cafè i altres s'aproparen a l'autocar per asseure's.

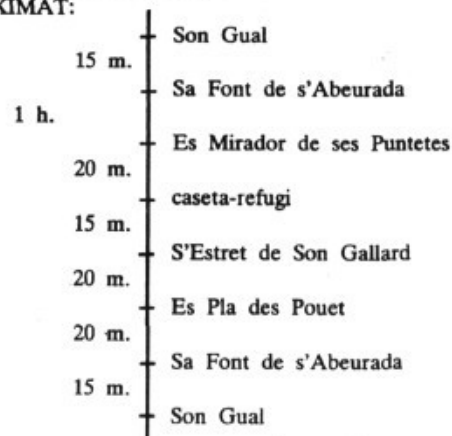
ANIREM AL MIRADOR DE SES PUNTES

La propera excursió serà el proper diumenge dia 14 d'Abril el lloc ES MIRADOR DE SES PUNTES a Valldemossa.

L'itinerari i l'horari aproximat seran els següents:

ITINERARI: Son Gual, Sa Font de s'Abeurada, Es Pla des Pouet, Es Mirador de ses Puntetes, caseta-refugi, S'Estret de Son Gallard, Es Pla des Pouet, Sa Font de s'Abeurada, Son Gual.

HORARI APROXIMAT:

Total 2 h. 45 m.

La sortida serà des de la Plaça des Pou a les 8'30 h. Onofre Sureda Ribas.

